

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

ISSUE
№52

5TH INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE

**MODERN TRENDS
IN THE DEVELOPMENT
OF ECONOMY,
TECHNOLOGY
AND INDUSTRY**

JANUARY 7-9, 2026
TORONTO, CANADA

INTERNATIONAL SCIENTIFIC UNITY

5th International Scientific and Practical Conference
**«Modern Trends in the Development of
Economy, Technology and Industry»**

Collection of Scientific Papers

January 7-9, 2026
Toronto, Canada

UDC 001(08)

Modern Trends in the Development of Economy, Technology and Industry: Collection of Scientific Papers with Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference. International Scientific Unity. January 7-9, 2026. Toronto, Canada.

ISBN 979-8-89704-989-9 (series)
DOI 10.70286/ISU-07.01.2026

The conference is included in the Academic Research Index ReserchBib International catalog of scientific conferences.

The materials of the collection are presented in the author's edition and printed in the original language. The authors of the published materials bear full responsibility for the authenticity of the given facts, proper names, geographical names, quotations, economic and statistical data, industry terminology, and other information.

The materials of the conference are publicly available under the terms of the CC BY-NC 4.0 International license.

ISBN 979-8-89704-989-9 (series)

© Participants of the conference, 2026
© Collection of Scientific Papers "International Scientific Unity", 2026
Official site: <https://isu-conference.com/>

Ahmadova L.K. REPRESENTATIVES OF THE AMERICAN ENLIGHTENMENT (1776–1783).....	155
Соколова Н.Д., Олексин І.Я., Довбенко Т.В. ВИКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ О. ПОТЕБНІ У СПОГАДАХ ВИХОВАНЦІВ ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	160
Кліщ О.Л., Боян-Гладка С.П. ТОЛОКА В АГРАРНОМУ КАЛЕНДАРІ УКРАЇНЦІВ СХІДНОЇ БОЙКІВЩИНИ: ГОСПОДАРСЬКІ ПРАКТИКИ ТА СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ.....	163
Vazhynov D., Zjubanova N. INFORMATION WARFARE PECULIARITIES: FROM THE LAST CENTURY TO THE PRESENT DAY.....	166
SECTION: INFORMATION TECHNOLOGY & CYBERSECURITY	
Rybalchenko A., Abrosimov E. ALGORITHMS FOR THE FORMATION OF INFORMATION BUBBLES AND THEIR SOCIAL INVESTMENTS.....	170
Сергєєв Т.А. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ АРХІТЕКТУРИ ZERO TRUST ЯК СТАНДАРТУ СУЧАСНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ.....	172
Юрченко Ю., Чорнокнижний Р. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІТ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ.....	174
Деркач Т., Гнилосир А. ІНТЕГРАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ: КЛАСИФІКАЦІЯ, МАРШРУТИЗАЦІЯ ТА БЕЗПЕКА.....	175
Багаєв Д., Желанов О. АМЛІТУДНА МОДУЛЯЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ СТВОРЕННЯ МУЗИЧНИХ ЕФЕКТІВ.....	177
Сергієнко В., Карпенко Д. ТЕРМІНОЛОГІЧНА ТА СТРУКТУРНА ЕВОЛЮЦІЯ СИСТЕМИ LIRA ЯК ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ.....	181

American Enlightenment is valued not only as a historical event, but also as a lasting political and cultural heritage.

Ultimately, the historical significance of the American Enlightenment lies not only in its characterizing a period, but also in its guiding political thought for future generations. These ideas played a decisive role in the formation of modern democratic societies centered on the principles of freedom, rights, and human dignity [Cassirer, 1951].

The years 1776–1783 have gone down in history as the period when the ideas of the American Enlightenment were transformed into real political form. The practical rationalism of Benjamin Franklin, the concept of natural rights of Thomas Jefferson, the radical democracy of Thomas Paine, and the activities of other Enlightenment figures formed the ideological foundation of the United States. The American Enlightenment made a significant contribution to world political thought by creatively developing the European philosophical heritage in new historical conditions.

Literature

1. Cassirer E. The Philosophy of the Enlightenment. Princeton University Press, 1951.
2. Locke J. Two Treatises of Government. Cambridge University Press, 1988.
3. Jefferson T. The Declaration of Independence. 1776.
4. Franklin B. Autobiography. Penguin Classics, 2003.
5. Wood G. The American Enlightenment. Oxford University Press, 2004.
6. Paine T. Common Sense. Dover Publications, 1997.
7. Hamilton A., Madison J., Jay J. The Federalist Papers. Signet Classics, 2003.

ВИКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ О. ПОТЕБНІ У СПОГАДАХ ВИХОВАНЦІВ ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Соколова Наталія Дмитрівна

кандидат історичних наук, доцент

Олексин Ігор Ярославович

кандидат філософських наук, доцент

Довбенко Тетяна Володимирівна

старший викладач

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Важливу роль у розвитку україністики відіграв вихованець, а згодом викладач Харківського університету Олександр Потєбня. Ще в студентські роки він захопився вивченням української літератури, фольклору, народного побуту. Його випускний твір «Перші роки війни Хмельницького» написаний на основі фольклорних матеріалів. Згодом, Олександр Опанасович спрятиме видавництву творів українських літераторів П. Гулак-Артемівського, Г. Квітки-

Основ'яненко, І. Манжури. Прибічник ідеї національної ідентичності, він неодноразово наголошував на необхідності збереження самобутності усіх народів. Політика денационалізації сприймалась вченим як велике лихо, нерозлучне з розумовим та моральним занепадом [1, с. 287]. Відома українська педагогиня та письменниця Х. Алчевська згадуватиме, що на лекціях професор наголошуватиме на історичному минулому України, розповідатиме про українську пісню, поезію та закликатиме до їх вивчення [2].

О. Потебня – лідер харківської школи мовознавства та один із відомих науково-педагогічних працівників історико-філологічного факультету Харківського університету. В стінах даного навчального закладу довгий час ходили легенди про лекційні заняття професора. Відомий український історик козацької доби Д. Яворницький підкреслював, що Олександр Опанасович не мав звички спеціально готуватися до лекції. Він приносив із собою купу шпаргалля, розкладав його перед собою і на очах слухачів творив усю лекцію [3, с. 53].

Схожу інформацію про стиль викладання матеріалу на лекційних заняттях надає відомий історик доби античності В. Бузескул: «Сів за кафедру, Потебня розв'язує тасьми папки, де знаходяться записки. Однак, він мало дотримується цих записок: він імпровізує, він знову досліджує, і ми присутні при творчому процесі, при роботі думки – роботі, підчас важкої та болісної. В подальшому Потебню часто називали чудовим лектором» [4, с. 127].

За словами учня О. Потебні, педагога Ф. Кашменського «більш тісного зв'язку між лектором і аудиторією неможна було і уявити» [5, с. 151]. Адже, під час заняття професор не нав'язує аудиторії свою думку, а змушує генерувати власні ідеї. М. Савінов писав: «Бувало, хвилин десять плавно ллється його мова, і гадаєш собі, що сьогодні він до дзвінка й не перерве своєї промови. Але раптом він допитливо оглядає нас, зупиняється й запитує: «Розумієте?» - й далі відповідає за нас, «як власть імушій»: «Ні, не розумієте». І починається між нами бесіда. Його питання чергуються з нашими відповідями й навпаки. Наші помилки викликають його до нових пояснень, він наводить інші докази. Читає різні цитати, риється у своїй папці...» [6, с. 229]. Літературознавець А. Горнфельд наголошує, що присутні в аудиторії не були пасивними слухачами, а як би співробітники, оскільки всі ідеї не засвоювались легко і вимагали самостійності. Це не викладення елементарної системи цехової науки – наука створювалась під час заняття і всі присутні брали участь у її появі [7, с. 249]. Варто погодитись із думкою П. Селігея, що ще в останній третині ХІХ ст. О. Потебня майстерно застосовував дидактичний метод проблемного навчання [8, с. 37].

Нерідко траплялись випадки, коли викладач захоплювався викладенням матеріалу і перевищував відведений для лекції час. Один із найвідданіших учнів Олександра Опанасовича Р. Каширенінов, який під час занять робив ледь не дослівний конспект промови професора, а потім вдома його редагував, із захопленням згадує фразу О. Потебні: «Вибачте, я затримаю вас ще трохи» [9, с. 3].

Але, незважаючи на всі ці позитивні спогади, які залишили по собі учні професора, деякі з них наголошували на складності розуміння самого матеріалу і сприйнятті манери викладання О. Потебні. Видатний український етнограф та

фольклорист М. Сумцов наголошує, що важкість розуміння обумовлювалась використанням викладачем прикладів, що не уможливило розуміння загальних ідей, а також використанням санскриту та литовської мови, яких студенти не знали [10, с. 87]. В. Бузескул поділяє погляди Миколи Федоровича щодо відсутності у професора таланту красномовства та ясності викладення інформації. Мемуарист підкреслює, що Олександр Опанасович нерідко відволікався від теми, вагався у висловленні своєї думки, робив паузи, інколи зізнавався, що не може навести необхідний приклад [4, с. 127].

Практичні заняття під керівництвом О. Потебні зводились до аналізу окремих літературних пам'яток та підготовки рефератів з обраної теми. На цих заняттях студенти читали уривки оригінальних текстів і намагались дати відповіді на питання професора, які часто заганяли їх у глухий кут [4, с. 127]. Кращі студенти мали змогу продовжити свою наукову роботу на «домашніх семінарах» вченого.

О. Потебня є засновником Харківської лінгвістичної школи, під керівництвом якого кращі учні професора О. Попов, М. Колосов, Д. Овсяннико-Куликовський, М. Сумцов та ін., зосереджувались на вивченні мови як живого організму, її історичного розвитку, етнолінгвістичних зв'язків, фольклористиці та порівняльно-історичному мовознавстві. Зусиллями діячів школи покладено початок українській етнолінгвістиці та науковому вивченні фольклору.

Отже, мемуарна література учнів О. Потебні дозволяє визначити новаторські підходи до методології викладання професора, який активно залучатиме студентів до творчого та самостійного мислення під час занять. Критичні відгуки студентської молоді щодо незрозумілого викладення матеріалу варто пов'язати із невідповідністю аудиторії до спроможності засвоєння складного матеріалу, відсутності належної лінгвістичної підготовки (незнання великої кількості іноземних мов, тоді як Олександр Опанасович володів 25 мовами) та браком навичок критичного мислення. Саме такий підхід до фахової підготовки майбутніх спеціалістів дозволить професору сформувати кістяк Харківської лінгвістичної школи, що сприятиме розвитку українського мовознавства.

Список використаних джерел

1. Овсяннико-Куликовський Д.Н. Воспоминания. Александр Афанасьевич Потебня \ Харківський університет XIX – початку XX століття у спогадах його професорів та вихованців: У 2 тт. \ Уклад.: Б.П. Зайцев, В.Ю. Іващенко та ін. – Х.: «Видавництво Сага», 2011. – Т. 2. – С. 273-292.
2. Документальна виставка до 190-річчя з дня народження Олександра Опанасовича Потебні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://cdiak.archives.gov.ua/v_do_190_narodzhennia_Potebnia.php
3. Яворницький Д.І. Спогади про вчителя \ Наукова спадщина О.О. Потебні в контексті сучасності. – К., 2008. – С. 53-55.
4. Бузескул В.П. Образы прошлого (Из моих воспоминаний) \ \ Харківський університет XIX – початку XX століття у спогадах його професорів та вихованців: У 2 тт. \ Уклад.: Б.П. Зайцев, В.Ю. Іващенко та ін. – Х.: «Видавництво Сага», 2011. – Т. 2. – С. 116-129.

5. Кашменский Ф.Г. Воспоминания о профессоре Зарьковского университета А.А. Потебне \ Харківський університет ХІХ – початку ХХ століття у спогадах його професорів та вихованців: У 2 тт. \ Уклад.: Б.П. Зайцев, В.Ю. Іващенко та ін. – Х.: «Видавництво Сага», 2011. – Т. 2 . – С. 149-161.
6. Савінов М.П. Зернятка спогадів про О.О. Потебню \ Харківський університет ХІХ – початку ХХ століття у спогадах його професорів та вихованців: У 2 тт. \ Уклад.: Б.П. Зайцев, В.Ю. Іващенко та ін. – Х.: «Видавництво Сага», 2011. – Т. 2 . – С. 226-243.
7. Горнфельд А.Г. Лекции А.А. Потебни: (Из воспоминаний слушателя) \ Харківський університет ХІХ – початку ХХ століття у спогадах його професорів та вихованців: У 2 тт. \ Уклад.: Б.П. Зайцев, В.Ю. Іващенко та ін. – Х.: «Видавництво Сага», 2011. – Т. 2 . – С. 248-254.
8. Селігей П. Педагогіка Олександра Потебні і проблеми сучасного наукового стилю \ Дивослово. — 2010. — № 8. — С. 36-40.
9. Ветухов А. Из воспоминаний об А. А. Потебне одного из последних его слушателей Р.И. Каширенинова. – Х., 1913. – 4 с.
10. Сумцов Н.Ф. Материалы для истории Харьковского университета \ Харківський університет ХІХ – початку ХХ століття у спогадах його професорів та вихованців: У 2 тт. \ Уклад.: Б.П. Зайцев, В.Ю. Іващенко та ін. – Х.: «Видавництво Сага», 2011. – Т. 2 . – С. 84-103.

DOI 10.70286/ISU-07.01.2026.005

ТОЛОКА В АГРАРНОМУ КАЛЕНДАРІ УКРАЇНЦІВ СХІДНОЇ БОЙКІВЩИНИ: ГОСПОДАРСЬКІ ПРАКТИКИ ТА СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ

Кліщ Олег Любомирович

аспірант третього року навчання

Спеціальність 032 «Історія та археологія»

<https://orcid.org/0009-0009-0790-5199>

Боян-Гладка Світлана Петрівна

кандидат історичних наук, доцент

Кафедра етнології і археології

<https://orcid.org/0000-0002-1834-9425>

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Традиційній господарській культурі українців була притаманна колективна форма організації праці, що ґрунтувалася на принципах взаємодопомоги, солідарності та моральної відповідальності членів громади. Однією з найпоширеніших форм такої співпраці була толока – гуртова праця, під час якої родичі, сусіди та односельці спільно виконували трудові містки